

Programové prohlášení vlády

13. 12. 1938

Slavná sněmovno!

Změny, které pozorujete ve svém sboru, vyjadřují samy dosti výmluvně velikost a dosah proměn, kterým byl podroben náš stát na konferenci čtyř velmocí v Mnichově a při dalších mezinárodních jednáních, která z usnesení této konference vzešla. Přinesli jsme oběť míru, jaká nebyla až dosud v dějinách od jiných národů požadována. Území, na kterém jsme organisovali svůj státní a hospodářský život, bylo zmenšeno. Ve jménu sebeurčení byla přičleněna téměř třetina občanů republiky k sousedním státům. Nejbolestnější při tom je, že jsme museli odstoupit i území od nepaměti národnostně česká a že jsme ztratili i tisíce občanů národnosti slovenské a rusínské. Celý svět musí pochopit, že hranice nelze vésti srdcem. Uznáváme skutečnost, že naši krajané jsou podrobena jiné státní svrchovanosti, ale v jejich kulturním a mravním společenství s námi nevidíme a nechceme vidět překážku samozřejmé jejich loyality ke státům, jejichž občany se stali. Citově dotýkají se nás změny území nejdrtivěji, nesmíme však pro cit zapomínat i na ostatní důsledky změn, kterými jsme prošli. Celý základ našeho života je pozměněn. Ačkoli poměr mezi základními složkami společenskými a výrobními ani v národě českém, ani v národě slovenském se nezměnil, přivedilo zmenšení našeho státního území veliké změny v přírodní základně našeho hospodářství a vyvolalo potřebu zcela nového uspořádání naší správy veřejné, budované pro řízení a službu většímu a vnitřně jinak ustrojenému celku.

Dnes je jisto, že nemůžeme prostě pokračovati ani programově, ani metodicky v politice, kterou jsme uskutečňovali až do září letošního roku. Naše vztahy mezinárodní jsou dnes určovány novou zeměpisnou situací států a novými mocenskými poměry v Evropě. Náš vnitřní řád je také změněn. Poměr mezi zeměmi českými a Slovenskem i Podkarpatskou Rusí se upravuje na novém základě. Národní ideály Slováků a Rusínů, o které v minulosti usilovali, se naplňují v celém rozsahu. Autonomní práva Slovenské krajiny, vtělená do našeho ústavního řádu a schválená manifestační většinou této sněmovny, skýtají slovenskému národu záruky dalekosáhlých možností politického, kulturního, hospodářského a sociálního rozvoje. Národní sebevědomí, které se takto uplatňuje v životě našeho státu pronikavěji, než tomu bylo dosud, nebrání ani Čechům, ani Slovákům, ani Rusínům, abychom si neuvědomovali nezbytnost své státní pospolitosti s hlediska naší národní existence. Odpovědnost k příštím generacím nás zavazuje, abychom rychle a účinně s nejlepším porozuměním jeden pro druhého rozvíjeli ony organizační a správní složky, které budou tuto pospolitost vyjadřovat a zároveň prohlubovat. Proto v nejbližších dnech bude uvedena v život instituce vládních delegátů Slovenské krajiny ve společných ministerstvech zahraničních věcí, národní obrany a financí. Tito činitelé zabezpečí nejužší spolupráci a uplatnění slovenských zájmů ve společných ústředních úřadech. To je náznak cesty, kterou půjdeme při budování svého státního a životního společenství nejen se Slováky, nýbrž i s Rusíny.

Čím hlubší bylo naše ponížení, tím silnější musí býti nyní naše vůle a tím mravně vyšší musí býti náš nový cíl. Pravá síla jednotlivce i národů se pozná v neštěstí. Kdo je schopen vidět své vlastní chyby a z jejich poznání vyvozovat nemilosrdné závěry, není slab. Náš lid tuto schopnost prokázal svou obdivuhodně ukázněnou reakcí na události posledních měsíců. Byli jsme národem roztržštěným. Stali jsme se vášnivými zajatci stranických doktrin, které nás vzájemně vzdalovaly. Nebyli jsme proto schopni mohutného jednotného rozmachu, který v životě státu nelze nahradit pouhou směsí příkladných a průkopnických činů, protože ve svých

účincích prospívají víc dílčím než celonárodním a celostátním potřebám a zájmům. Setrvačnost v systému i v osobách bránila nám v minulosti uskutečnit pronikavou nápravu, ačkoli nám nescházeli duchové, kteří viděli dobře a zavčas varovali. Teprve náraz zvenčí uvolnil nám cestu k definitivnímu zúčtování se soustavou, zděděnou v podstatě z dob předválečných. Národní myšlenka vyprostila se ze sítí všesvětovosti a cizích ideologií, překonala malicherné třídnictví a dala vzniknouti novým mohutným politickým proudům. Lid se srazil v jednotné šiky. Na Slovensku, v Čechách i na Moravě a také na Podkarpatské Rusi. Politické strany dřívější přestaly existovat ve skutečnosti dříve, než byly formálně likvidovány. Není nikde návratu k minulé ani v programech, ani v metodách, ani v taktice. Každý pokus o návrat byl by lidem rozhořčeně zmařen. Jsme si vědomi, že nelze připustit nové politické tříštění našich národů a že nelze trpět taková politická hnutí, která nerostou z domácích kořenů. Národní strany nebudou uchvatiteli moci ve vlastním státě, ale budou jeho oddanými služebníky. Budou organisovat veřejné mínění a provádět s hlediska národního a státního zájmu kontrolu činnosti vlády a veřejné správy, ať už nesou politickou odpovědnost přímou účastí na vládě či nikoli. Služba státu. a národu, to je ten nový duch, který musí proniknouti každým jednotlivcem do soukromého i veřejného života stejně jako vědomí, že před právem vůči státu stojí povinnost ke státu a že nad nárokem stojí oběť.

Myšlenka národní jednoty nezůstane ovšem omezena na pole organisace života politického. Nebyl by sjednocen národ, kdybychom zjednodušili jen politické stranictví. Nebyl by sjednocen, kdyby se národní energií plýtvalo ve zbytečně velkém počtu různých a vzájemně se potírajících organisací a spolků. Budeme proto pracovat, abychom zjednodušili, odpolitisovali a soustředili svoje roztráštěné spolky a organisace kulturní, tělovýchovné, průmyslové, peněžní, družstevní, odborové, zemědělské, živnostenské i obchodnické. Stejně sjednotíme všechny organisace národně a sociálně podpůrné. Vláda již dala podnět, aby v prvé řadě bylo dobrovolně provedeno soustředění národně podpůrných organisací a tělovýchovných a sportovních spolků, a dala již organizační a právní základ pro sjednocení sociálně podpůrných akcí v rámci připravené organisace, "Národní pomoci". Nezatajuji odhodlání vlády prosaditi v nejkratší době toto nezbytné soustředění celou vahou státní autority, kdyby se snad někde projevilo bezdůvodné nepochopení nebo otálení.

Územní zmenšení státu, úprava státoprávního poměru Slovenska a Podkarpatské Rusi i nový duch vnitřního života ve státě vyžadují pronikavého přizpůsobení veřejné správy změněným podmínkám, poměrům a potřebám. Ústředním úřadům, jejichž počet byl zmenšen, dáme vyhraněnou kompetenci a zároveň zorganizujeme jejich spolupráci, aby rozhodování bylo zrychleno. Ústřední úřady nesmějí napříště vykonávati funkci prvních instancí a jejich hlavním posláním bude řídicí, podnětná a dozorčí činnost. Do celé státní správy, která musí býti nestranná a nepolitická, vneseme praktického ducha služby a osobní kontrolované odpovědnosti. Budeme při výběru a povyšování úřednictva a zřízenectva přihlížeti jedině ke schopnosti a mravní kvalitě. Ode všech úřadů budeme vyžadovat rychlý, přesný a životný výkon, k jehož splnění bude se užívat všech dostupných prostředků moderní techniky.

Jsme si vědomi na druhé straně, že otázka státních zaměstnanců je dnes z největších a nejsložitějších otázek státního hospodářství. Prohlásil jsem již a opakuji to nyní jménem vlády, že na změnu platové úrovně státních zaměstnanců nepomýšlíme, neboť máme na zřeteli jak oběti, které již jinak přinesli, tak národohospodářskou funkci této početné složky spotřebitelské. Státní zaměstnanci z odstoupeného území zvyšují přebytek pracovních sil ve státní správě, který vyplynul ze zmenšení státního území a z důsledků autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi. Abychom tento přebytek vyrovnali, budeme především rušit služební poměr vdaných žen ve státní službě se spravedlivým zřetelem k rodinným a sociálním

poměrům. Uspíšíme dále pensionování části zaměstnanců. Zároveň zaměstnáme mladší a schopné přespočetné síly v rámci zvláštní soustavy při dočasných úkolech, které souvisí s přebudováním státu a nemohou býti náležitě obstarány zaměstnanectvem, ať státním nebo samosprávným.

Vláda očekává, že úředníci a zřízení projeví plné pochopení pro snahu nesnižovati jejich životní úroveň a že napnou všechny síly, aby pracovali účelně, vydatně a úsporně. Bude to a musí to znamenat konec bezduchého písání a konec plýtvání penězi.

Takto chápající službu státu nechceme a nebudeme se ucházet o důvěru občanstva slovy. Je naší ctižádostí, aby si vláda získala této důvěry a následkem toho i autority činy. Na prvním místě to platí o politice zahraniční, jež musí řešit úkoly tak těžké, že pro ně není téměř historického srovnání.

Naše zahraniční politika je nová v cílech, prostředcích i obsahu. V přívalu událostí tohoto roku byly dotčeny nejen naše hranice, ale také otřeseny četné hodnoty světové politiky velmocenské, až dosud považované za nedotknutelné.

Nejsme a nechceme býti slepí a hluší k těmto změnám. Nebudeme se honit za přeludy, ale budeme naši zahraniční politiku opírat o skutečnosti a souvislosti hospodářské a sociální. Přizpůsobíme se tomu, co je bezpodmínečně nutné, nezříkajíc se nezadatelných svých práv a obhajoby státních a národních zájmů. Zbavena povinnosti ohlížeti se zpět půjde vláda za svým jasným cílem: zachovati svůj stát a jeho národům mír. Budeme respektovat všechny státy a národy, ale v první řadě zájmy vlastní s jasným vědomím, jaké je skutečně naše mezinárodní postavení.

Půjde nám především o úpravu našeho přátelského poměru k největšímu sousedu, k Německu. Řada výseků tohoto poměru pro nás velmi důležitých čeká na rozřešení. Věříme, že přímý styk státníků obou zemí toto řešení usnadní a urychlí. President republiky, ministr zahraničních věcí i já sám vyslovili jsme se již jasně a upřímně o tom, jak chápeme a jak si přejeme upravit a ustáliti svůj poměr k německému státu a národu. Jsme odhodláni mluvití vždy otevřeně a mužně. Neskrýváme, že pro prvou dobu musíme přemáhati přirozené zbytky psychologických důsledků těžkých našich ztrát, územních a národních. Je to úkol oboustranný. Věříme, že německý národ se svým vůdcem dobře chápou duševní rozpoložení našeho lidu po převratné vlně, která se převalila přes naše hlavy.

Dobrý sousedský poměr chceme vytvořiti rovněž k Polsku a Maďarsku. Průběh jednání s těmito státy za posledních dnů opravňuje nás k víře, že stejná vůle ovládá i Varšavu i Budapešť.

Rumunsku a Jugoslavii zachováme vděčnost za přátelství a loyaltitu v nejtěžších chvílích nám projevenou. V tomto ovzduší vzájemné důvěry budeme jistě posilovati a rozšiřovati svoje dosavadní styky a vztahy s těmito tradičními přáteli.

Jsme rádi, že náš poměr k Itálii se vytváří tak, jak to odpovídá přání našeho lidu i tradici na obou stranách. Řím rozumí dnešní naši situaci stejně dobře jako za dnů krise a jeho hlasu se u nás pozorně naslouchá.

Při budování našeho domova od základů a po svém, jak to odpovídá našim potřebám, nejsme a nebudeme přívrženci osamocení neb omezení na naši zeměpisnou oblast. Budeme proto

udržovati a rozšiřovati styky se všemi ostatními státy a velmocemi, především s Francií, Anglií a Severoamerickou Unií.

Věřím s vládou, že časový odstup od dramatického napětí ve velmocenské politice, které se vybil na našich hranicích, dovolí široké veřejnosti těchto států věcný úsudek o našem postupu po Mnichově.

Za dnů krise měli jsme pochopení pro obtíže jiných. Doufáme dnes, že bude také naše situace posuzována s pochopením a nestranně.

Poměry v Evropě a ve světě vůbec nejsou ovšem takové, abychom mohli počítati s brzkým uklidněním. Soustředění na obnovu státu nemáme ani touhy, abychom byli všeho účastni. Nemůžeme však také dopustit, abychom byli vylučováni tam, kde půjde o naše životní zájmy.

Branné moci jsme zavázáni vděčnosti nejen za to, že v nejosudovějších chvílích našeho státu a všech tří jeho národů splnila vzorně a obětavě svoje poslání strážce klidu, pracujících vrstev, nýbrž také za to, že nám dala svého osvědčeného vůdce armádního generála Syrového, jehož autoritě se podařilo provést stát nejtěžší krizi. Armáda, jež byla a zůstane trvale záštitou i výrazem státní jednoty Čechů, Slováků a Rusínů, se připravuje k návratu do normálních poměrů. Vláda pokračuje v provádění demobilisace všech ročníků v záloze včetně ročníku 1935 a ukončí ji v nejbližších dnech. Noví branci budou povoláni do presenční služby k 1. březnu příštího roku.

Na reorganizaci armády se zřetelem k novým poměrům se již pracuje jak po stránce věcné, tak i osobní.

Úspěch přebudování státu předpokládá zdravé a spořádané finanční hospodářství veřejné. Vláda bude úzkostlivě dbát toho, aby udržela a zajistila rozumnou měnovou politikou stabilitu vnitřní kupní síly a tím životní úroveň obyvatelstva. Nejnáléhavějším úkolem státní finanční správy je připravit rozpočet na příští rok. Ocítáme se před úkolem budovati jej na zcela nových základech, neboť musíme přihlížeti k územním a ústavním změnám, které nastaly. Proto předloží vláda ještě v tomto týdnu slavné sněmovně návrh na rozpočtové provisorium. Vnitřní rozdělení státu na autonomní celky přivodí osamostatnění pokladní a účetní služby těchto celků od služby společné.

Vláda bude prováděti spravedlivou daňovou politiku, aby byly daňově postiženy všechny důchodové prameny a úměrně zatíženy všechny složky obyvatelstva. Daňový systém bude upraven tak, aby nebylo podlamováno soukromé podnikání, nýbrž umožněn jeho zdravý rozvoj. Vláda provede zjednodušení daňového systému.

Zásada úspornosti, kterou bude vláda důsledně sledovat, vylučuje udělování podpor ze státních prostředků pro soukromé zájmy a stejně nepřipouští, aby stát pokračoval v nerentabilní a hospodářsky neúčelné činnosti podnikatelské.

Peněžnictví bude odpolitisováno, řádně soustředěno a organizováno. Bankéřská činnost bude záhy upravena tak, aby se čelilo nežádoucím zjevům v tomto oboru.

Obroda národní a obnova státu není myslitelná bez nové politiky školské a osvětové. Je třeba, abychom nové generace připravovali především na praktický život. Musíme zastavit školní nadvýrob úřednického dorostu, pro který nebude v dohledné době umístění. Výchova pro

život musí čerpat z pramenů národní kultury a býti nesena duchem křesťanským. Musíme proto provést revisi celé školské soustavy, především školství středního. V českých zemích nepůjde jen o zmenšení počtu středních i jiných škol nýbrž také o zjednodušení jejich různorodých typů. Národní školství musí vedle všeobecného vzdělání přihlížeti ke zvláštním praktickým potřebám regionálním. Školství odborné musí získati na pružnosti, aby se rychle přizpůsobovalo vývoji nových výrobních technik i modernisaci obchodu. Vybudováno bude školství živnostenské a rodinné.

Těchto cílů by se však nedosáhlo, kdybychom neuskutečnili revisi učebných osnov a samozřejmě také revisi učebnic. Musí býti učiněn konec bezdůvodné velkovýrobě nových a nových učebnic, aby bylo dosaženo také jejich zlevnění.

Máme-li míti novou školu, musíme zajistiti novou výchovu učitele a profesora. Na reformu studia učitelského i studia vysokoškolského se pomýšlí. Na českých vysokých školách bude s reformami studia nutno provést i účelné soustředování jednotlivých fakult a ústavů se zřetelem k tomu, jaké budou v novém státě existenční vyhlídky absolventů jednotlivých studijních oborů. Bude třeba zásahu i do dnešního právního postavení vysokých škol. V nejbližší době přikročí se k úpravě služebních poměrů vysokoškolských profesorů tím, že se školské správě zajistí nutný vliv na disciplinární řízení s vysokoškolskými profesory.

Každý stát a především stát malý musí pečovat o rozvoj umění a rozmach věd. Uměním a vědeckou tvorbou především dobývá národ úcty u národů ostatních a stává se jejich hodnotou silným a věčným. Budeme proto, slavná sněmovno, umění i vědu podporovat všemi prostředky. Nechceme a nebudeme omezovat svobodu uměleckého projevu a vědeckého badání, pokud má skutečně tvůrčí sílu, pramenící z národní tradice a domácí půdy, a usiluje odpovědně přispět k národnímu rozvoji.

Za samostatného kulturního činitele považujeme tisk, rozhlas a film. Jím připadá v moderním státě nejodpovědnější poslání tvůrců veřejného mínění a národního charakteru. Stát má právo, ba víc, má povinnost upravovati poměry v tisku, v rozhlase a ve filmu s hlediska vyšší své potřeby a zavést v nich řád přísné mravní, věcné, politické i kulturní odpovědnosti. Vláda učiní proto v tomto směru postupně všechna potřebná opatření. V oboru státní, tiskové a informační služby provede vláda účelně soustředění této služby s největším urychlením.

Zároveň provede vláda revisi organizace státních tiskáren a státních časopisů, vedených ve vlastní režii anebo podporovaných, a uskuteční jejich administrativní i provozní soustředění, aby pracovaly hospodárně a nesoutěžily tiskárnám a časopisům soukromým.

Já i vláda jistě ve shodě s celým veřejným míněním si uvědomujeme, že základy nového česko-slovenského státu podložíme sociální politikou. Chápeme ovšem sociální politiku na rozdíl od dřívějšího pojetí jako vytrvalé a záměrné úsilí, aby každý měl práci a aby mu byl zajištěn takový pracovní důchod, který odpovídá jeho pracovnímu výkonu. Z tohoto pojetí sociální politiky plyne, že budeme pomáhat každému občanu hledat práci, ale i uložíme mu povinnost pracovat. Vláda připravuje proto reformu podpor v nezaměstnanosti a učiní vše, aby rozvojem soukromého podnikání i veřejnými investicemi umožnila poskytnouti práci největšímu počtu zaměstnanců.

Dnešní velmi členitá soustava sociálního pojištění bude zjednodušena a jeho finanční situace vhodnými opatřeními zabezpečena.

Zdůrazňujeme-li v hospodářské politice státu význam a poslání podnikání soukromého, neznamená to, že zapomínáme na svoji povinnost k vrstvám pracujícím, především k vrstvě dělnické a zemědělské. Právě naopak jsme hluboce přesvědčeni, že spravedlivá sociální politika je základní zárukou udržení a rozvoje každého moderního státu. (Potlesk.) Důsledná spravedlnost mzdová předpokládá, aby se nikomu nedostávalo odměny, neúměrné významu jeho práce, rozsahu jeho výkonu a odpovědnosti.

Máme-li povinnost opatřiti na zmenšeném státním území práci všem občanům našeho státu, nemůžeme připustit, aby se v jedněch rukách hromadily neúměrně vysoké důchody z několikerého zaměstnání.

Jak jsem již řekl ve svém rozhlasovém projevu, považuji s celou vládou za čestný úkol republiky postarati se o poskytnutí domova a existence všem těm, kteří byli a budou nuceni opustiti své domovy, nyní už v zahraničí. Ústav pro uprchlíky, který vytvořila vláda arm. gen. Syrového, rozvíjí proto svoji činnost hlavně ve směru rychlého zmírnění osudu uprchlíků, kterým jsou poskytovány podpory v naturáliích a přechodné ubytování. Jakmile bude dokončen řádný popisný soupis všech uprchlíků, přikročí ústav k akcím, kterými budou uváděni do hospodářského života a řádného výdělečného zaměstnání. V tom ohledu se dožadují jménem vlády podpory se všech stran. Tak jako jsou již uprchlíci umístěováni ve větších zemědělských závodech, tak také budeme se starati o umístění jich v průmyslu. Pro živnostníky a obchodníky ze řad uprchlíků musíme získati možnost existence uvolněním pole působnosti v těchto oborech.

Musíme ovšem počítati s tím, že těmito prostředky se nám plně nepodaří ani naráz rozřešit otázku uprchlíků, ani zcela odstranit bídu z nezaměstnanosti, zvláště nyní v zimních měsících. Proto bude třeba doplňovat sociálně politickou činnost státu organisováním dobrovolných pomocných akcí ve prospěch nezaměstnaných i uprchlíků. Vláda se již usnesla organisovati v českých zemích širokou akci, "Národní pomoci" jako instituci trvalou, jejíž národní charakter bude zevně vyjádřen i tím, že dary v její prospěch budou osvobozeny od všech daní i poplatků. Vláda hodlá prováděti tuto dobrovolnou akci za spoluúčasti nejširších vrstev obyvatelstva, neboť v těchto těžkých dobách právem očekává, že se v celém národě nenajde nikdo, kdo by nepřispěl úměrně svému jmění a úměrně obětí osob méně majetných ke zmírnění bídy svých spoluobčanů.

Naše sociální politika bude vedle těchto povinností postavena také před úkoly vyřešiti, a to pod zorným úhlem práva česko-slovenského občana na slušné živobytí v našem státě, otázku cizích přistěhovalců. Jsme nuceni otevřeně prohlásiti, že tyto živly v zásadě nemohou očekávati, že by mohly trvale zakotviti v našem životě. Zúžení životního prostoru nás nutí, abychom je otevřeně upozornili, že musí hledati trvalý svůj pobyt ve státech s větší hospodářskou kapacitou.

Budeme také řešit otázku židovskou. Poměr státu k těm židům, kteří jsou již dlouho usazeni na území republiky a kteří mají pozitivní vztah k potřebám státu a jeho národů, nebude nepřátelský.

Se sociální politikou úzce souvisí státní zdravotní péče. Jen zdravý a silný lid zmůže velké pracovní úkoly, které nás čekají při budování státu. Nemoci musíme vypověděti nejúpornější boj s hlediska nejen zdravotnického, ale i hospodářského.

Každý lidský život je pro nás zdrojem síly, která spolupůsobí při ochraně národní existence. Proto zdraví lidu musí být věnována zvýšená péče i v nezapadlejší vesničce. Vybudujeme léčebnou péči a vynasnažíme se, abychom pozvedli zdravotní úroveň všech krajů na stejnou výši.

Vedle zdraví každého občana jsou ovšem životním základem národa a státu zdravé rodiny, a to rodiny s četnými dětmi. Vláda učiní všechna potřebná opatření, aby byl podporován vznik a rozvoj početných rodin jak s hlediska sociálního, tak i s hlediska mravního. Zvláštní pozornost věnuje péči o zdraví dětí a o to, aby ženy věnovaly se svému nejvznešenějšímu a nejodpovědnějšímu úkolu být matkami a hospodyněmi.

V hospodářské politice nebudeme klást proti sobě zemědělství a průmysl. Uznáváme rovnocennost obou těchto důležitých oborů národní práce. Musíme zajistit prosperitu obou.

V zájmu národa a státu je dnes, aby úroveň vesnice se zvedla a aby zemědělství bylo zdravé a hospodářsky silné. Zemědělství neznámá totiž jen výrobu obilí, másla, mléka, masa a jiných nejnütnějších životních potřeb, nýbrž i uchování jiných hodnot, kterých nezbytně potřebuje každý zdravý národ ke svému udržení. Jmenovitě my a právě dnes dovedeme oceniti, co znamená udržení půdy, jazyka, krve a konservativní mentality zemědělce s jeho tradičním názorem na rodinu, stát i Boha. Zabezpečení řádné výživy domácího obyvatelstva bude prvou starostí naší zemědělské politiky a k ní přidruží se neméně důležitá druhá starost o zvýšení výroby a řádné zpeněžení přebytků zemědělských výrobků vývozem, aby také zemědělství přispělo k vyrovnání obchodní bilance. Splnění těchto úkolů si umožníme racionalisací výroby, to jest zamezením ztrát ve výrobním procesu, snižováním výrobních nákladů, zvyšováním jakosti a organizací jak výroby, tak i odbytu. Budeme dbáti toho, aby zemědělství odbyl svých výrobků skutečněvalo ve zušlechtěné formě, to jest ve formě hotových tovarů.

Poněvadž jsme v oboru rostlinné produkce provedli úpravu již dříve, věnujeme nyní pozornost produkci živočišné. Připravovaná úprava ponechá plně možnost rozvinouti se soukromé iniciativě a individuálnímu podnikání významné složky živnostenské a obchodní.

Rolnická půda nesmí býti předmětem spekulace. Pro nové osídlení zemědělců, zvláště z řad uprchlických, bude nutno opatřiti rolnickou půdu z volného pozemkového trhu a z držby veřejných korporací.

Územními změnami ztratili jsme nejkrásnější svoje lesy s nejlepšími porosty. Z toho vznikají velké povinnosti pro naše lesnictví. Prvním úkolem jeho bude zjistiti ztráty lesů v jednotlivých územích a snaha aspoň částečně je vyrovnat. Za tím účelem musíme na podkladě promyšleného zalesňovacího plánu použití všech vhodných pozemků k zalesňování a úzkostlivě pečovat o zachování všech zalesněných ploch. Zvýšení a zjakostnění produkce bude vyžadovat úpravy lesního a dřevařského hospodářství. Uplatníme zde vhodně přebytkové lesní zaměstnance, kteří se nám vrátili ze zabraných území.

Pro tyto úkoly potřebujeme naléhavě vybudování zemědělské autonomie ve formě zemědělských komor a okresních a místních závazných organizací zemědělských. Potřebujeme k tomu odpolitisaného, jednotného, organizovaného zemědělského družstevnictví. Potřebujeme i pilné ruce zemědělského dělníka a o zvýšení jeho sociální úrovně se chceme co nejlépe postarati. Touto organizací odstraníme dnešní roztržitost

rozličných zemědělských spolků, odpolitizujeme zemědělské korporace a zřídíme účelnou zemědělskou samosprávu.

Tento program vyžaduje zemědělce inteligentního a odborně kvalifikovaného. Toho může být dosaženo řádným vybudováním školství, poradnictví, výzkumnictví a péčí o zemědělskou vědu.

Také v novém státě je průmyslová výroba s výrobou zemědělskou v rovnováze. Musíme proto pečovat stejně o průmyslové podnikání jako o podnikání zemědělské, neboť je to v zájmu zvyšování životní úrovně nejširších vrstev obyvatelstva.

Ztráty, které jsme utrpěli, mohou být nahrazeny především úsilím soukromého podnikání, jemuž je nutno jeho práci v každém směru usnadnit a vytvořit předpoklady pro jeho prosperitu. To jest věcí jednak uvážené politiky daňové, dopravní i dobré politiky úvěrové a konečně soustavné péče o export.

Vláda bude věnovat vývozu mimořádnou péči. Zasadí se především o revisi a doplnění obchodních smluv. Vyjednáváme právě o dohody s Německem a Polskem, zahájíme jednání s Maďarskem. Na programu je dále jednání s Rumunskem, Jugoslavií, s Holandskem, Itálií, Francií, Švýcarskem a Litvou. Rovněž se pracuje na doplnění sítě obchodních smluv se státy, s nimiž smluv dosud nemáme. Zároveň vyvineme největší úsilí, abychom jakostí česko-slovenských výrobků dobývali pro ně nových trhů v celém světě. Vývoz chceme podporovat intenzivní propagací i tím, že jej zbavíme některých břemen, jež jej dnes zatěžují a jichž jiné státy nemají.

Úsilovnou péči věnujeme rozkvětu a podpoře řemesel, živností a obchodu. Za první úkol v tomto směru pokládá vláda zrovnoprávnění individuálního podnikání živnostenského a obchodnického s podnikáním družstevním. Vláda chce živnostenskému podnikání opatřit výhodnou právní základnu, jež by odpovídala potřebám doby a poskytovala též potřebnou ochranu malému a střednímu podnikání. Též úvěrovým potřebám živnostnictva bude věnována náležitá pozornost.

Ztráty přírodního bohatství v západních zemích republiky vedou nás k soustavné organizaci průzkumu půdy, ve které se nám zajisté podaří nalézt nové cenné zdroje, potřebné pro naši průmyslovou výrobu. Průzkum půdy doplníme účelně organizovaným výzkumnictvím a zdokonalením vědeckého řízení technické práce.

Ve vodní dopravě je nejdůležitějším naším úkolem dokončit splavnění středního Labe, upravit tok řeky Vltavy a vybudovat průplav Dunajsko-oderský.

Potřeby motorismu vyřešíme tak, jak změněná situace hospodářská vyžaduje pro udržení možnosti rychlé dopravy, aniž bychom ztratili se zřetelem udržení výkonné dopravy hromadné na železnicích a vodě.

V letectví je naší přední starostí vybudovat vnitřní mezinárodní letecké spoje se sítí nouzových letišť a s vybudováním dokonalé letecké a meteorologické služby. To platí zvláště pro nové spojení východní části republiky.

V podnikání báňském a hutním budeme největší měrou podporovat soukromou iniciativu.

Zbavení nejbohatších uhelných ložisek musíme rozvinouti široce založené úsilí o hospodárnější využití paliv normováním topenišť, kontrolou výroby kamen s ohledem na racionální využití paliva. Dovoz uhlí bude v nejširší míře zabezpečen.

Neméně naléhavou úlohou je provádění soustavné elektrifikace při využití všech dosavadních zařízení a vhodné úpravě daně z vodní síly.

Veliké úkoly čekají nás v dopravě, kde musíme nahrazovat nesmírné ztráty jak na spojích železničních a silničních, tak na spojích telefonních a telegrafních.

Vláda bude postupně uskutečňovati podněty k uplatnění samosprávy podnikové, především u železnic, která by obnovila jejich rentabilitu.

V oboru železnic musíme dále uskutečnit rozsáhlý program mimořádných stavebních investic, které si vyžádají nákladu několika set milionů. Budeme pokračovat ve stavbě dráhy Báňská Bystrica-Dolní Štubňa, provedeme stavbu dráhy Brno-Německý Brod, dráhy Prešov-Vranov n. Topľou, jakož i stavbu dráhy, spojující nové hlavní město Podkarpatské Rusi Chust se západem. Při těchto stavbách najdou práci desetitisíce dělníků a jejich provádění bude účinnou podporou naší politiky sociální.

Provedeme reformu tarifu, kterou sblížíme západní kraje s východními končinami státu a usnadníme dovoz surovin a vývoz svých výrobků.

Na východě republiky budeme pokračovat v organizaci automobilové dopravy osobní i zboží, kterou Podkarpatská Rus nezbytně potřebuje k životu.

S tím přímo souvisí budování autostrád napříč i kolmo republikou a přerušovaných silničních spojů, zvláště na Podkarpatské Rusi.

V oboru poštovním a telegrafním budeme pokračovat v dalším automatisování telefonní sítě a zároveň rozšíříme dálkopisný účastnický styk. Připravíme s urychlením zákon o telefonisaci venkova ve snaze, aby se telefon dostal i do nejmenších obcí. Nahradíme vzdušnou meziměstskou telefonní síť, přetáto na četných místech hraniční čarou definitivními trvalými tratěmi.

Za svůj přední úkol považujeme reorganizaci rozhlasu, aby vyhovoval jak posluchačstvu, tak i potřebám státu. Zahájíme stavbu stokilowatového vysílače na západním Slovensku a budeme zdokonalovati a rozšiřovati technická zařízení ve všech rozhlasových studiích.

Slavná sněmovno, obraz, který jsem zde právě načrtl, jest jen nástinem význačnějších úkolů, které musíme splnit v blízké době, abychom položili základ k přebudování republiky. Tento obraz, zahrnující společné věci všech součástí státu i některé speciální záležitosti jednotlivých jeho státoprávních autonomních složek, ponechává provádění přirozeně jich společným anebo autonomním orgánům Slovenska a Podkarpatské Rusi v rámci jejich ústavní kompetence. Nečiní si nárok na úplnost v mnoha směrech a zvláště také v oboru správy vnitřní a justiční, kde je třeba řešiti ohromnou spoustu aktuálních otázek, které se den ze dne vynořují jako následek změn našeho státního území a jako výsledek našich mezistátních jednání se sousedními státy. Z téhož důvodu nemohlo mně při dnešním výkladu o pracovním programu vlády, kterou mám čest slavné sněmovně představit, jíti o nic jiného než o charakteristiku

ducha, jímž je vláda vedena, a o důkaz, že s úsilovnou snahou o řádné plnění svých povinností spojuje nejlepší vůli respektovat zájem vlasti a potřeby jejích občanů.

Dílo, které máme vykonat, je takřka nad lidské síly. Je málo národů, od kterých by osud vyžadoval takových pracovních výkonů, jakých žádá dnes na nás. Nemohli bychom je úspěšně splnit, kdybychom nebyli proniknuti jednotnou vůlí a vzájemnou důvěrou. Tato důvěra musí spojit všechny generace veřejných i soukromých pracovníků. neboť nejtěžší dny prokázaly, že mladí jsou spojeni se staršími stejně silnou vůlí pracovat pro obnovu státu.

V důsledku posledních událostí stal se náš stát národně ryzejším státem Čechů, Slováků a Rusínů. Příslušníci jiného jazyka, pokud zůstali na našem území, jsou přirozeně našimi občany a spoluobčany a jejich postavení bude upraveno spravedlivě tak, abychom definitivně zajistili vnitřní národnostní mír.

Slavná sněmovno, jsem si vědom, že vláda vykoná úspěšně svůj úkol jen tehdy, bude-li podporována dobrou vůlí a důvěrou lidu. Této důvěry chce si vydobýt činy. Činy rychlými, ale dobře rozváženými, jakých vyžaduje dnešní naše postavení mezinárodní i poměry vnitřní.

Obracím se proto na zákonodárny sbory se žádostí, aby v duchu předneseného výkladu umožnily vládě rychle jednat. Všichni cítíme, že tlak okolností a naléhavých nezbytností je tak silný a vývoj událostí tak překotný a dynamický, že se nedá zdolávat starými prostředky, osvědčenými a dobrými v dobách klidných a v letech pokojného rozvoje.

Všichni členové kabinetu jsou si vědomi, že je uvedla do úřadu schopnost nésti břemeno odpovědnosti a nikoli touha po moci. Žádám-li dnes jménem vlády, aby byla vybavena plnými mocemi, činím tak z téhož pocitu, který ovládá i všechny vás, že záchrana vlasti, přebudování a zajištění státu, nestrpí odkladu.

Chci a se mnou celá vláda se opírat o spolupráci povolaných odborníků a proto uvedu v život Státní hospodářskou radu, která bude vládě poradním sborem ve všech věcech sociálních, hospodářských, finančních a dopravních. Víím, že půjdeme jen tehdy dobře, budeme-li stále v nejužším styku s praktickým životem.

Za žádných okolností nechci se vyhýbat kontrole veřejného mínění. Proto předkládám jménem vlády návrh zákona na zřízení Parlamentního úsporného a kontrolního výboru, jako výboru permanentního, který může jednat i po skončení zasedání také, když sněmovny byly rozpuštěny a jehož práce se nepřerušuje.

Prosím slavnou sněmovnu, aby můj výklad a žádosti v něm obsažené podrobila kritice. Věřím, že sněmovna, jež zná nejlépe mínění lidu, poskytne vládě možnost, aby splnila svou lidskou i vlasteneckou povinnost.

Chceme se v jejím plnění řídit příkladem českého, slovenského a rusínského lidu, který před celým světem osvědčil tolik obětavosti, kázně a tak živého národního uvědomění. Skláním se v této chvíli před geniem našich národů u víře, že věrnost k národním tradicím a k sobě navzájem nedá zahynouti nám ni budoucím.

Přednesl předseda vlády Rudolf Beran